

Landbruks- og matdepartementet
Postboks 8007 Dep
0030 OSLO

Vår dato: 30.03.2022
Vår referanse: 22/43923 - 1
Deres dato:
Deres referanse:

Innspill til utredning om Bionova

I kunngjøring fra Landbruks- og matdepartementet 14.03.2022 ber regjeringen om innspill til Bionova sine oppgaver og organisasjonsform. Et hovedformål med Bionova er at det skal være et verktøy for å bidra til klimatiltak i jordbruket. Bionova skal også bidra til innovasjon og verdiskaping innen bioøkonomien og den sirkulære bioøkonomien knyttet til jordbruk, skogbruk og havbruk. Regjeringen ber særlig om innspill på følgende spørsmål:

- Hvilke kjerneoppgaver bør Bionova ha?
- Hvilke utfordringer løses ikke ved dagens virkemidler?
- Hvordan kan Bionova organiseres for best mulig målretting av innsats og størst mulig brukervennlighet og kostnadseffektivitet?

Utgangspunkt for Landbruksdirektoratets høringsinnspill

Siste rapport fra IPPC synliggjør om mulig enda klarere enn før at det behov for å gjennomføre klimatiltak i alle samfunnssektorer. Landbrukets rolle i det grønne skiftet er å redusere klimabelastningen fra egen virksomhet, bidra til omstilling på andre samfunnsområder og i andre sektorer gjennom blant annet sin rolle i sirkulærøkonomien, fornybar energi, og karbonfangst. Gjennom sitt eierskap til og forvaltning av biologiske ressurser og arealer leverer landbruket økosystemtjenester til samfunnet. Klimaavtalen mellom jordbruket og staten konkretiserer og kvantifiserer partenes mål for utslippskutt fra sektoren.

Landbruksdirektoratet har oversikt over og forvalter økonomiske og juridiske virkemidler som er rettet mot alle jord- og skogbrukere og aktørene i verdikjeden for jordbruksvarer og skogsbasert råstoff. Direktoratet forvalter virkemidler som skal fremme klimatiltak og bedre ressursutnyttelsen i drifta. Direktoratet utreder problemstillinger knyttet til utvikling av målrettede virkemidler som legger til rette for et mest mulig klima – og miljøvennlig jord- og skogbruk som samtidig ivaretar øvrige mål for landbrukssektoren.

Bionovas kjerneoppgaver

Høringsdokumentet viser til at Bionovas kjerneoppgaver skal være å fungere som en finansieringsmekanisme til støtte for gårdsbaserte klimatiltak i landbruket, og bidra til utvikling av bioøkonomien og den biobaserte sirkulærøkonomien knyttet til landbruk, skogbruk og havbruk, økt selvforsyning av fôr i landbruk og havbruk, og utvikling av løsninger for at avfall fra havbruksnæringen kan brukes som ressurs. Det vil etter Landbruksdirektoratets vurdering også bidra til klimaomstilling i landbruket dersom Bionova får en rolle i å bidra til framdrift i utvikling av klimavennlig teknologi for landbruksforetakene tilpasset ulike bruksenheter og produksjonsforhold, og til fungerende verdikjeder for biogass, biokull, restprodukter, m.fl.

Mange potensielle investeringsobjekter i landbruket har relativt avklart klimaeffekt, som for eksempel jordbruksmaskiner som går på biodrivstoff eller elektrisitet/hybrid, utstyr for mer klimavennlig spredning av husdyrgjødsel, utstyr for presisjonsgjødsling av handelsgjødsel. Bygningsinvesteringer som energieffektive husdyrrom, veksthus og varelagre, tette gjødsellagre og lagre for biorest har klar klimaeffekt. Etablering av gårdsanlegg for biogassproduksjon og for produksjon av treoljer, anlegg for resirkulering av trevirke og jordbruksmaskiner som bidrar til god jordhelse er andre klimatiltak.

Hvilke utfordringer løses ikke med dagens virkemidler

Teknologiutvikling

Teknologi som for eksempel elektriske kjøretøy og utstyr for presisjonsgjødsling kan redusere utslippene fra landbruket. Teknologien er under utvikling, men er enda ikke moden, og tilgjengelig utstyr pr dags dato er i de fleste tilfeller best egnet for store driftsenheter med enkle produksjonsbetingelser, og innebærer investeringer som er tilpasset store driftsenheter eller maskinsamarbeid / leiekjøring. Slikt utstyr er tatt i bruk i begrenset omfang. Nye virkemidler som stimulerer til videreutvikling av klimavennlig teknologi tilpasset varierende norske forhold og driftsstørrelser kan, etter direktoratets vurdering, øke omleggingstempoet til klimavennlige kjøretøy og utstyr. Investeringsvirkemidler kan redusere landbruksforetakenes økonomiske risiko ved å ta slikt utstyr i bruk etter hvert som det kommer på markedet.

Tiltak for risikoreduksjon hos landbruksforetakene

Omlegging til mer klimavennlig praksis i landbruket innebærer at små og store foretak under svært forskjellige produksjonsbetingelser må innarbeide nye arbeidsmåter. I en overgangsfase øker endringene risikoen for produksjonsnedgang og redusert lønnsomhet. Kunnskapen om effekter og sideeffekter av omleggingen, både med hensyn til produksjonsresultat og klimaeffekt, er mangelfull. Direktoratet antar at tilgjengelige resultater fra praktisk utprøving av ny praksis under varierende driftsbetingelser og i ulike produksjoner kombinert med gode rådgivningstilbud til næringsutøverne vil redusere det enkelte foretaks omleggingsrisiko.

En styrking av landbruksforetakenes beslutningsgrunnlag vil bidra i det grønne skiftet. Økt tilgang på beregninger av økonomiske effekter av ulike typer omlegging, og resultater fra utprøving om hva som er klimavennlige praksiser under ulike forhold og i ulike produksjoner, vil styrke beslutningsgrunnlaget, redusere omleggingsrisikoen for enkeltforetakene og øke gjennomføringsgraden. I tillegg kan et bredere tilbud av egnet

plante- og husdyrmateriale til klimavennlig praksis, økt kunnskap om fôringstiltak, og kunnskap under norske forhold om egnet bruk og klimaeffekten av bruk av biokull under varierende dyrkningsbetingelser mv, øke mulighetene og alternativene for klimavennlige tiltak for enkeltprodusenten. Tilsvarende gjelder for kunnskap om optimalisering av behandlingstiltak for økt klimavennlig skogproduksjon.

Selvforsyning av fôrvarer

Det er et uttalt mål om økt selvforsyningsgrad av (proteinrikt) fôr i landbruk og havbruk. Landbruksdirektoratet har i rapporten [Bruk av norske fôrressurser](#) utredet forbedring av virkemidler med sikte på økt produksjon og bruk av norsk fôr. Økt norsk fôrproduksjon krever forbedringer slik at mer norsk korn og proteinvekster kan nyttes i kraftfôret. Mer og bedre grovfôr er også en viktig nøkkel til økt selvforsyning med norsk fôr. En satsing på økt selvforsyningsgrad vil kreve innsats både på dyrkingssida og når det gjelder fôrtilvirking når det gjelder kunnskapsutvikling, produksjons- og produktutvikling, utvikling av en fungerende verdikjede, eventuelt også økonomisk stimuli for preferanse for norske fôrvarer.

Havbruksavfall

Landbruket kan potensielt være en betydelig mottaker av marint avfall. Utvikling av løsninger for at avfall fra havbruksnæringen kan brukes som ressurs i jordbruket krever økt kunnskap, dokumentasjon og teknologiutvikling, inkludert tiltak for håndtering av tungmetaller i fiskeavfall og et system for varedeklarasjon, samt en fungerende verdikjede for omsetning og distribusjon av produktene.

Verdikjeder og markedsutvikling

Landbruksdirektoratet vil understreke at det er en forutsetning for å oppnå bærekraftig samfunnsutvikling, innovasjon og verdiskapning gjennom Bionova, at en legger verdikjeden fra produksjon til sluttbruk til grunn når en finansierer tiltak. For mange tiltak vil mulig nytteverdi ligge nettopp i å fjerne flaskehalser og skape nye tjenester eller produkter mellom ulike ledd i verdikjeden eller på basis av avfall som oppstår i varestrømmen. Grøntutvalget pekte i sin sluttrapport på at de langsiktige ambisjonene for sektoren ikke kan oppnås uten at de norske verdikjedene er ledende på bærekraft. Gjenvinning av produkter og restprodukter fra landbruket og andre kilder til produksjon av biogass, biokull og tre-aske er eksempler på produkter der det vil være behov for verdikjedebasert utvikling for å etablere lønnsomme markeder. Vi mener også at god koordinering og langsiktig perspektiv er viktig for å få ønsket virkning i markedet. Eksempelvis forvalter Landbruksdirektoratet, Innovasjon Norge og Mattilsynet mange rammebetingelser og regelverk som Bionova sin innsats må bygge på.

Hvordan kan Bionova organiseres

Hurdalsplattformens og i høringsdokumentets beskrivelse av Bionova kan forstås enten slik at det skal etableres en ny virksomhet / organisasjon, eller forstås slik at Bionova skal være en samlet satsing på klimatiltak i landbruket mv. Bionova skal være et sentralt redskap for å nå klimamålene.

Landbruksdirektoratet mener det kan være store gevinster ved å lokalisere Bionova sammen med næringsklynger innen bioøkonomi og eller solide forvaltningsmiljøer. Det vil kunne gi synergier og effektiv bruk av samfunnets ressurser. Gjennom samlokalisering vil en kunne utnytte felles kontor, administrasjon og støttesystemer på en effektiv måte. Vi mener på denne bakgrunn at det vil være mange fordeler med en samlokalisering eller en form for administrativ tilknytning til Landbruksdirektoratet.

Dersom Bionova skal etableres som en egen virksomhet med de oppgaver som skisseres i høringsdokumentet, vil det etter Landbruksdirektoratets vurdering være en risiko for at Bionova får overlappende eller nært tilgrensende oppgaver med flere eksisterende virksomheter. Det vil derfor i en slik situasjon, etter direktoratets oppfatning, være svært viktig å legge til rette for samarbeid og avklare oppgavedelingen med andre forvaltnings- og FoU-virksomheter som har tilgrensende ansvarsområder. Etablering av en ny virksomhet / organisasjon, medfører både grunnlagsinvesteringer og faste driftskostnader.

Dersom Bionova først og fremst skal forstås som en satsing på klimatiltak i landbruket mv., kan det være et alternativ at de ulike elementene man velger å legge inn i satsingen Bionova knyttes til eksisterende virksomheter og kompetansemiljøer for disse elementer. Man kan for eksempel tenke seg at ansvaret for finansieringstilbud for investeringer i utvikling av og innkjøp av klimavennlig teknologi og produkter kan organiseres som en del av Innovasjon Norge, som har kompetanse som långiver og låne-rådgiver overfor både enkeltbønder og industrielle aktører, og har en regional organisasjonsstruktur. IN kan om ønskelig også gis en rolle i å bidra til utvikling av modne verdikjeder for biokull, biogass mfl. NMBU, NIBIO og flere FoU- virksomheter har sterke fagmiljøer som kan tildeles oppgaven med å intensivere arbeidet med kunnskaps-, sorts- og artsutvikling det er behov for i det grønne skiftet. Norsk landbruksrådgivning kan, eventuelt i samarbeid med andre fagmiljøer, gis en oppgave med å øke omfanget av demonstrasjonsfelt og rådgivning på temaer som er relevante for klimaomstillingen i jordbruket. Landbruksdirektoratet kan blant annet gis oppgaven med å gjennomføre og bestille utredninger om klima og landbruk, og å utrede, utvikle og drifte nye og endrede juridiske virkemidler og tilskuddsordninger på klimaområdet i samarbeid med regional og lokal forvaltning.

Med en slik satsingsmodell kan det være aktuelt med en organisatorisk overbygning som koordinerer og samordner Bionovas samlede aktiviteter. En slik overbygning kan gjerne samlokaliseres eller ivaretas av ett eksternt forvaltningsmiljø som Landbruksdirektoratet.

Landbruksdirektoratet ser fram til økt innsats for å legge til rette for at jordbruks- skogbruks- og havbruksforetak kan redusere sine klimautslipp og samtidig bidra med verdiskaping i en sirkulær bioøkonomi i et raskere tempo enn det vi har sett så langt. Direktoratet vil bidra i arbeidet, på de områder og med de roller vi blir tildelt.

Med hilsen
for Landbruksdirektoratet

Gunn Eide
seksjonssjef

Asbjørn Veidal
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og trenger derfor ingen signatur.

Mottakere:

Landbruks- og matdepartementet Postboks 8007 Dep

0030 OSLO